

ВИСНОВОК

- щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку формування списку присяжних (реєстр. № 2709-1 від 16 січня 2020 року)
- проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у зв'язку із прийняттям Закону України «Про суд присяжних» (реєстр. № 3844 від 14 липня 2020 року)
- проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо законодавчого врегулювання трудових відносин присяжних суду (реєстр. № 3924 від 22 липня 2020 року)
- проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та формування списку присяжних (реєстр. № 4191 від 05 жовтня 2020 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 20 січня, 14 липня, 23 липня та 06 жовтня 2020 року відповідно Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 27 вересня 2024 року (протокол № 170) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку формування списку присяжних (реєстр. № 2709-1 від 16 січня 2020 року), поданий народним депутатом України Власенком С.В. (далі – Законопроект № 2709-1), проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у зв'язку із прийняттям Закону України «Про суд присяжних» (реєстр. № 3844 від 14 липня 2020 року), поданий народним депутатом України Фроловим П.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект № 3844), проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо законодавчого врегулювання трудових відносин присяжних суду (реєстр. № 3924 від 22 липня 2020 року), поданий народним депутатом України Мельником П.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект № 3924), проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та формування списку присяжних (реєстр. № 4191 від 05 жовтня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект № 4191), та встановив таке.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту № 2709-1 його метою є вдосконалення чинного законодавства у сфері здійснення правосуддя судом за участі присяжних правової деталізації процедури відбору.

Законопроект № 2709-1 передбачає внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Зокрема, пропонується визначити, що присяжним є громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом, та включений до списку виборців, відповідає вимогам, що визначаються до присяжних законом, та якого залучають до здійснення правосуддя. Присяжними не можуть бути особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення. Перелік осіб, що можуть бути присяжними, відповідає переліку осіб, включених до реєстру виборців, за виключенням осіб, що не відповідають вимогам, які встановлені до присяжних цим та процесуальним законом. Формування переліку осіб, які можуть бути присяжними, покладається на територіальні органи Державної судової адміністрації України на основі поданих списків виборців територіальним органом ведення реєстру виборців щорічно у період з 1 вересня до 1 грудня. У випадках резонансних справ, з метою забезпечення безпеки та недопущення незаконного впливу на присяжних на час судового розгляду, пропонується, аби суддя (за власною ініціативою чи на клопотання присяжного) міг прийняти рішення про необхідність залишатися присяжному без засобів зв'язку, проживати в спеціально відведеному місці.

Крім того, Законопроект № 2709-1 передбачає врегулювання інших питань щодо відбору присяжних та є доповненням до змін, які пропонується внести до процесуального законодавства.

Відповідно до висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України за результатами розгляду у першому читанні Законопроект № 2709-1 доцільно повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету у своєму висновку зазначив, що Законопроект № 2709-1 не матиме впливу на показники бюджету (реалізацію положень Законопроекту належить здійснювати за рахунок та в межах коштів, що передбачаються у державному бюджеті на здійснення правосуддя); у разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, визначений автором Законопроекту № 2709-1.

Комітет Верховної Ради України з питань антикорупційної політики вважає, що Законопроект № 2709-1 відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом визнав положення Законопроекту № 2709-1 такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

На думку Міністерства юстиції України та Верховного Суду, Законопроект № 2709-1 доцільно доопрацювати з урахуванням висловлених пропозицій і зауважень.

Інститут законодавства Верховної Ради України, підтримуючи ідею внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку формування списку присяжних, висловлює деякі зауваження до Законопроекту № 2709-1.

Державна судова адміністрація України також висловлює зауваження до Законопроекту № 2709-1.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини просить врахувати висловлені зауваження і пропозиції до Законопроекту № 2709-1 та повернути його суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту № 3844 його метою є забезпечення реалізації статті 124 Конституції України щодо безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя через присяжних.

Для досягнення зазначеної мети авторами пропонується внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими, зокрема, виключити із цього Закону положення про присяжних, а порядок утворення, організацію і діяльність суду присяжних урегулювати Законом України «Про суд присяжних» та окремі положення процесуальної діяльності суду присяжних – кримінальним процесуальним законом. Крім того, Законопроектом № 3844 надається право Державній судовій адміністрації України отримувати доступ до Державного реєстру виборців та інших державних реєстрів для ведення Реєстру кандидатів у присяжні.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважає, що рішення щодо Законопроекту № 3844 має прийматися за результатами розгляду проекту Закону про суд присяжних (реєстр. № 3843 від 14 липня 2020 року), з яким внесений Законопроект № 3844 системно пов'язаний та є похідним від нього.

Вища рада правосуддя вважає, що Законопроект № 3844 потребує доопрацювання.

Верховний Суд та Міністерство юстиції України не підтримують прийняття Законопроекту № 3844.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту № 3924 його метою є врегулювання проблеми віднесення непрацюючих осіб у списку присяжних до працевлаштованих, що призводить до втрати права на отримання повного обсягу державної соціальної допомоги непрацюючим та пенсіонерам, що передбачено чинним законодавством, а також права зазначеним пенсіонерам на перерахунок пенсії з урахуванням нового прожиткового мінімуму для обчислення мінімального розміру або доплати пенсіонерам, які отримали винагороду як присяжні.

Для досягнення зазначеної мети авторами пропонується внести зміни до статті 68 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими передбачити, що час виконання присяжним обов'язків у суді зараховується до всіх видів трудового стажу для осіб, які отримують пенсійні виплати та державну соціальну допомогу, лише за їхнім бажанням.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило зауваження та пропозиції до Законопроекту № 3924.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету у своєму висновку зазначив, що Законопроект № 3924 не матиме впливу на показники бюджету та у разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності у термін, визначений автором Законопроекту № 3924.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує прийняття Законопроекту № 3924.

Верховний Суд не заперечує проти прийняття Законопроекту № 3924.

Інститут законодавства Апарату Верховної Ради України висловив зауваження до Законопроекту № 3924.

Вища рада правосуддя та Міністерство юстиції України вважають, що Законопроект № 3924 потребує доопрацювання.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту № 4191 його метою є удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та спрощення порядку формування списку присяжних шляхом виключення місцевих рад з процедури його формування.

Для досягнення зазначеної мети Урядом України пропонується внести зміни до статей 63-68, 160 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якими, зокрема:

- змінити порядок формування списків присяжних, виключивши місцеві ради з процесу їх формування та поклавши такий обов'язок на Державну судову адміністрацію України та її територіальні управління з використанням інформації, що міститься в Державному реєстрі виборців;

- передбачити, що під час формування списку присяжних територіальне управління ДСА України повідомляє особу про те, що її буде включено до такого списку та про вимоги до присяжного;

- зменшити мінімальний вік присяжного з тридцяти до двадцяти п'яти років і прибрати обмеження для громадян, які досягли шістдесяти п'яти років.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету у своєму висновку зазначив, що Законопроект № 4191 не матиме впливу на показники бюджету (реалізацію положень Законопроекту № 4191 належить здійснювати за рахунок та в межах видатків державного бюджету на забезпечення діяльності органів судової влади) та у разі прийняття як закону може набирати чинності у термін, визначений автором Законопроекту № 4191.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України та Інститут законодавства Апарату Верховної Ради України висловили зауваження та пропозиції до Законопроекту № 4191.

Верховний Суд та Вища рада правосуддя вважають, що Законопроект № 4191 потребує доопрацювання.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує Законопроект № 4191 за умови врахування висловленого зауваження.

Розглянувши подані законопроекти, члени Комітету зазначили про таке.

Статтею 124 Конституції України встановлено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. У статті 127 Основного Закону України передбачено, що у визначених законом випадках правосуддя може здійснюватися за участю присяжних. Крім того, у статті 129 Конституції України визначено, що судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.

Положеннями Конституції України передбачено, що судоустрій, судочинство визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92). Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Члени Комітету підтримують ідею реформування інституту присяжних в Україні, адже функціонування суду присяжних можна розглядати як основний спосіб народовладдя у сфері правосуддя та гарантію прозорості і демократичних цінностей.

Обговоривши положення поданих законопроектів з урахуванням висловлених до них зауважень і пропозицій, члени Комітету зазначили, що Законопроект № 3844 системно пов'язаний з проектом Закону про суд присяжних (реєстр. № 3843 від 14 липня 2020 року) і є похідним від нього. Під час розгляду Законопроекту № 3844 є необхідність застосування положень частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України в частині слухних положень, які запропоновані законопроектами №№ 2709-1, 3924 та 4191.

Врахувавши вищевикладене та розглянувши подані законопроекти, відповідно до статей 111, 114 і 116 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у зв'язку із прийняттям Закону України «Про суд присяжних» (реєстр. № 3844 від 14 липня 2020 року), поданий народним депутатом України Фроловим П.В. та іншими народними депутатами України, прийняти за основу в першому читанні, у зв'язку з цим законопроекти №№ 2709-1, 3924 та 4191 відхилити.

2. Запропонувати суб'єктам законодавчої ініціативи, які подали законопроекти №№ 2709-1, 3924 та 4191, оформити ці законопроекти як пропозиції і поправки до Законопроекту № 3844.

3. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про внесення змін до

Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у зв'язку із прийняттям Закону України «Про суд присяжних» (реєстр. № 3844 від 14 липня 2020 року) відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

4. Визначити доповідачем під час розгляду цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради України народного депутата України, заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

